

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

ЛЬВІВ - 2024

УДК 37.041:811
ББК 81.2р.
А 43

*Рекомендовано Вченою радою факультету № 2 ІПФПНП ЛьвДУВС
(протокол № 3 від 13.11.2024)*

Рецензенти:

Кульчицька М.О., доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації Львівського державного університету безпеки життєдіяльності кандидат філологічних наук, доцент

Андрусишин Р.М., заступник декана факультету №2 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

А 43 Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: Збірник наукових статей / Укладач: Л.І. Кузьо. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 139 с.

У збірнику статей висвітлено методичні та педагогічні аспекти викладання мов, спрямовані на розвиток мовної культури як важливого елементу забезпечення лінгвістичної безпеки держави. Обговорено підходи до формування ініомовної компетентності правоохоронців України з урахуванням сучасних викликів та потреб, а також міжкультурної ініомовної компетентності, яка набуває особливого значення в освітньому процесі. Значна увага приділена організації самостійної роботи студентів, впровадженню інноваційних методів та форм навчання мов. Досліджено можливості онлайн-навчання як альтернативної форми до традиційних підходів, зокрема його переваги та виклики. Окремі статті присвячено актуальним викликам і перспективам сучасного навчання мов у багатокультурному середовищі, що підкреслює важливість розуміння культурного розмаїття у процесі вивчення та використання мов.

**УДК 37.041:811
ББК 81.2р.**

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2024

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНИХ ЗВО В ПЕРІОД ВІЙНИ

Анотація. У статті розглядаються особливості методики викладання іноземної мови студентів вищих навчальних закладів немовних спеціальностей. Проаналізовано проблеми навчання іноземної мови в період війни, що потребує адаптації як з боку викладачів, так і студентів. Однією з ключових проблем є емоційна нестабільність студентів, спричинена постійними стресами та непередбачуваними ситуаціями. Усе це не може не впливати на здатність здобувачів вищої освіти зосередитися і засвоїти матеріал. Тому так важливо інтегрувати методи емоційної підтримки в навчальний процес, намагатися створити, наскільки це можливо, безпечне середовище, в якому студенти можуть відкрито говорити про свої почуття, використовуючи мову як інструмент для вираження емоцій. У статті запропоновано використання таких форм навчання, як віддалені платформи та асинхронне навчання, щоб студенти мали змогу самостійно регулювати свій темп навчання, адаптуючи його до своїх обставин.

Ключові слова: методика викладання іноземної мови, навчальний процес, іноземна мова як інструмент вираження емоцій, очне навчання, дистанційне або змішане навчання.

Abstract. The article examines the peculiarities of foreign language teaching methods for students of higher educational institutions of non-linguistic specialties. The problems of teaching a foreign language during the war, which requires adaptation both by teachers and students, are analyzed. One of the key problems is the emotional instability of students caused by constant stress and unpredictable situations. All this cannot help but affect the ability of students of higher education to

concentrate and learn the material. That is why it is so important to integrate methods of emotional support into the educational process, to try to create, as much as possible, a safe environment in which students can openly talk about their feelings, using language as a tool for expressing emotions. The article suggests the use of such forms of learning as remote platforms and asynchronous learning so that students can self-regulate their learning pace, adapting it to their circumstances.

Keywords: *foreign language teaching methodology, educational process, foreign language as a tool for expressing emotions, face-to-face learning, distance or mixed learning.*

Постановка проблеми. Після повномасштабного вторгнення в Україні відбулися суттєві зміни в усіх сферах життя, і освіта не стала винятком. У цей складний період відбуваються значні зміни в методиці викладання, які обумовлені необхідністю пристосувати навчальний процес до нових умов. Серед основних викликів можна виділити перехід на дистанційне або змішане навчання, психологічну підтримку студентів та викладачів, а також зміну акцентів в освітньому процесі.

Пандемія COVID-19 підштовхнула навчальні заклади до використання дистанційних технологій, а війна остаточно закріпила їх як основний інструмент навчання. Для викладання іноземних мов важливою стала інтеграція онлайн-платформ, таких як Zoom, Google Classroom, Moodle та інші. Такий крок зробив можливим студентам з різних регіонів, навіть із зони бойових дій, а також внутрішньо переміщеним та особам, які виїхали за кордон брати участь у заняттях. Однак дистанційне навчання має свої недоліки, такі як зниження мотивації, технічні проблеми та відсутність живого спілкування, що є особливо важливим для вивчення мови.

Аналіз останніх досліджень. Над проблемою викладання іноземних мов у немовних ВНЗ працюють не лише вітчизняні викладачі-методисти, а й європейські. Так, дослідники Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна пропонують використання комунікативних та когнітивно-

комунікативних методів, які дозволяють студентам практикувати іноземну мову в умовах, наближених до реальних комунікативних ситуацій, навіть в умовах війни. Н. Биць, О. Кравець, Т. Жиденко, С. Ніколаєва І. Гудима, І. Гунчик, О. Швед працюють над адаптацією методик до сучасних умов, враховуючи виклики війни, інші кризові ситуації, включаючи пандемію. [1]

Метою статті є дослідити, які зміни відбуваються у методиці викладання іноземної мови в умовах війни, чи потребують адаптації навчальні матеріали і методи.

Виклад основного матеріалу. В умовах війни викладання іноземної мови вимагає адаптації як від викладачів, так і від здобувачів вищої освіти. Складність концентрувати увагу, засвоювати навчальний матеріал, як наслідок емоційної нестабільності студентів (спричиненої постійним стресом та непередбачуваністю ситуації) є однією із ключових проблем. Відтак, важливо інтегрувати методи емоційної підтримки у навчальний процес. Марія Мигаль у своїй статті «Освіта в умовах війни: виклики та перспективи для України» зазначає, що «Необхідно забезпечити навчальні процеси не лише методичними матеріалами, а й соціальною та емоційною підтримкою, культурними заняттями, доступом до новітніх технологій, впровадити та дотримуватися заходів, які гарантуватимуть безпеку для всіх учасників навчального процесу, необхідно забезпечувати доступні та рівні можливості для всіх учасників освітніх процесів із метою запобігання дискримінації та нерівності можливостей» [5].

Анжеліка Цимбалару, науковий керівник освітнього проєкту «Світ чекає крилатих», доктор педагогічних наук, зауважує, що «З одного боку, війна зруйнувала багато шкіл, спричинила велику хвилю переселення, що унеможливило для багатьох юних українців очне навчання. З другого боку, така ситуація прискорила розвиток дистанційної освіти.» [6]

Результатом двох років повномасштабного вторгнення є ситуація, коли багато студентів навчаються у вітчизняних навчальних закладах, перебуваючи в різних куточках світу. Багато закладів вищої освіти України перейшли з очного

навчання на змішане. Практика показує, що ефективним є використання гнучких форм навчання, таких як дистанційні платформи та асинхронне навчання. Це дозволяє студентам самостійно регулювати темп вивчення, адаптуючи його до обставин. «Пов'язаний із війною перехід до інших форм навчання не потребує змін у навчальних програмах. ... Вносити корективи потрібно тільки в календарно-тематичні плани, підготовлені вчителями на початку навчального року. Це може бути збільшення чи зменшення годин на опанування певних тем шляхом укрупнення дидактичних одиниць... Також немає потреби певним чином змінювати підручники, посібники або дидактичні засоби. Важливо також робити акцент на практичних навичках, які можуть бути корисними в реальних умовах, таких як вивчення лексики, пов'язаної з волонтерством чи гуманітарною допомогою». Безперечно, для підвищення ефективності навчання в умовах війни, викладачам потрібні нові формати: е-підручники, інтерактивні презентації, відеоуроки і, безумовно, якісний інтернет і наявність гаджетів [6].

Розгляньмо детальніше, яких змін потребують методи й навчальні матеріали викладання іноземної мови в умовах війни, беручи до уваги стресові фактори, що впливають на здатність здобувачів освіти зосереджуватися на навчанні.

Студенти, які живуть і навчаються в умовах війни, постійно відчують стрес через небезпеку, економічні труднощі, втрату близьких або постійні повітряні тривоги. Ці фактори можуть викликати тривожність, відчуття безсилля, втому або навіть симптоми посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Тому викладачеві важливо не лише забезпечити якісний навчальний процес, але й підтримати студентів емоційно, допомагаючи їм переживати трагічні моменти війни. Хвилина мовчання для вшанування полеглих захисників України є частиною цієї підтримки. Завдання викладача забезпечити належну атмосферу для вшанування пам'яті загиблих. Перед початком заняття викладач може нагадати студентам, що о 9 годині ранку ми вшануємо наших захисників, які віддали життя за незалежність України. Це можуть бути

приблизно такі слова: “Soon it will be 9 a.m., and we will observe a moment of silence to honor the Defenders of Ukraine who gave their lives for our country’s independence. Please be ready for the moment.”

О 9 годині викладач може запросити студентів вшанувати пам'ять полеглих захисників України приблизно такими словами: “It is now 9 a.m., and I invite everyone to stand and join in a minute of silence to pay tribute to the Fallen Defenders of Ukraine.” Після завершення хвилини мовчання викладач може додати: “Thank you. The memory of our heroes will always stay with us. Let’s continue with our lesson.”

Коли під час заняття чутно звуки, що сигналізують про похоронний кортеж із полеглим захисником, викладачеві слід поводитися з особливою чутливістю та відповідальністю. Це ситуація, яка вимагає не лише поваги, але й врахування емоційного стану студентів. Методисти рекомендують викладачеві при перших звуках зупинити заняття і звернути увагу студентів на ситуацію, для усвідомлення значущості моменту і прояву поваги до героя і підтримки загальної солідарності. Викладач може сказати: “Dear students, you hear sounds from the street. This is a cortege with the Fallen Defender of Ukraine, who is being carried on the last journey. I propose to pay respect to the Hero. Let’s honor the memory of this Hero with a moment of silence. I ask everyone to stand up.”

Після хвилини мовчання можна запропонувати студентам висловити свої думки або емоції, якщо вони мають таке бажання: “If anyone feels the need to share their thoughts or emotions at this moment, please feel free to do so. We understand that this may be a difficult time, and we’re here to support each other.” Такі слова спонукають до спілкування і, якщо тема заняття дозволяє, це можна перевести в дискусію про важливість героїзму, самопожертви та значення захисту незалежності. Ситуація може викликати у студентів різні емоції, тому важливо не тиснути на студентів, а створити атмосферу емпатії та підтримки.

Таким чином, під час таких трагічних моментів викладачеві необхідно показати чуйність, зупинити заняття для належного вшанування пам'яті, емоційно підтримуючи студентів, продовжити заняття.

Беручи до уваги нові реалії, емоційний стан студентів, навчальні матеріали повинні бути простими і доступними, не перевантаженими інформацією. Використання коротших текстів, більш спрощених граматичних структур допомагає знизити когнітивне навантаження на здобувачів вищої освіти.

Зміна методів викладання також є важливою, оскільки традиційні підходи можуть не спрацьовувати за таких обставин. Викладачі повинні бути готові до того, що студенти можуть відчувати різні емоційні стани впродовж заняття, бути відстороненими та відчувати ізоляцію. Щоб допомогти відчувати підтримку групи, залучити студентів до взаємодії під час заняття з іноземної мови можна запропонувати такі групові завдання, як рольові ігри, проєктні завдання, круглі столи, групові дебати, спільне написання есе чи рекламного буклету, тощо. Така робота розвиває навички комунікації, аргументації, співпраці та творчого мислення. Окрім того, групові завдання допомагають студентам взаємодіяти між собою, що сприяє зниженню почуття ізоляції та підвищує мотивацію до навчання, а також надає можливість підтримувати одне одного в навчальному процесі.

Висновки. Таким чином, методика викладання іноземної мови у немовних вузах в умовах війни зазнала значних змін. Окрім традиційних тем, на заняттях піднімаються питання міжнародної співпраці, ролі іноземних мов у глобальному суспільстві та дипломатії, додається термінологія, пов'язана з міжнародними конфліктами, гуманітарними питаннями та волонтерською діяльністю. Такий підхід не лише покращує мовні навички, але й дозволяє студентам краще орієнтуватися в сучасній світовій політиці. Разом з тим, викладання іноземної мови в умовах війни потребує не лише зміни змісту навчальних матеріалів, але й особливої уваги до емоційного стану студентів. Викладачі повинні бути готові не лише навчати, але й підтримувати здобувачів вищої освіти емоційно, створюючи безпечне середовище для навчання.

Підсумовуючи, варто зазначити, що українська система освіти продемонструвала неабияку стійкість вже з самого початку повномасштабного російського вторгнення, навчальні заклади адаптувалися, узагальнили й

накопичили значний досвід впровадження унікальних освітніх рішень для роботи. Ці рішення стосуються визначення освітніх форматів і форм здобуття освіти, планування освітнього процесу та розробки освітніх програм, системи мотивації, психологічної підтримки та забезпечення всіх учасників освітнього процесу наскільки це можливо в умовах війни [6].

Список використаних джерел

1. [<https://karazin.ua/news/prezentatsiia-nbsp-doslidzhennia-laquo-osvita-pid-nbsp-chas/>]
2. <https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Gyslenko-metodika.pdf>
3. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/11703/1/%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%86%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%98%D0%92%D0%98%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%D0%86%D0%9D%D0%9E%D0%97%D0%95%D0%9C%D0%9D%D0%9E%D0%87%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%98.pdf>
4. <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/lektsii-z-metodyky-navchannia-inozemnoi-movy.pdf>
5. <https://iaa.org.ua/articles/education-in-times-of-war-challenges-and-prospects-for-ukraine/>
6. <https://osvita.ua/school/method/91705/>